

RĪGAS DOMES PIEMINEKĻU PADOME

Rātslaukums 1, Rīgā, LV-1539, tālrunis 7105800, 7105542, fakss 7012872

SĒDES PROTOKOLS

2018. gada 22. maijā

Rīgā

Nr. 3

Sēde tiek atklāta plkst. 15:00

Sēdi vada: O. Spārītis
Sēdi protokolē: sekretāre I. Šmite

Sēdē piedalās Padomes locekļi:

Inese Andersone, Jurgis Klotiņš, Eva Mārtuža, Jānis Krastiņš, Aigars Kušķis, Mārīte Šenbergā, Andrejs Broks, Gļebs Panteļevs, Inese Baranovska, Māris Mičerevskis, Mārtiņš Mintauris, Klāvs Sedlenieks.

Sēdē nepiedalās Padomes locekļi:

Oļegs Burovs, Vadīms Faļkovs, Regīna Bula, Daiga Zigmunde, Jānis Stradiņš, Agrita Maderniece

Sēdē uzaicināti:

Velta Čebotarenoka – 4.maija Deklarācijas kluba prezidente,
Ilma Čepāne – 4.maija Deklarācijas kluba valdes locekle.

DARBA KĀRTĪBA

1. Par Neatkarības laukuma izveidi.

Ziņo: O.Spārītis

Uzaicināti: 4.maija Deklarācijas klubs

1. Par Neatkarības laukuma izveidi

O.Spārītis Informē, ka Pieminekļu padomē saņemta Rīgas pilsētas būvvaldes vēstule ar lūgumu izvērtēt 4.maija Deklarācijas kluba priekšlikumu Jēkaba laukumu pārdēvēt par Neatkarības laukumu.

Atzīmē, ka pēdējos gados pilsētā ir vērojama tendence dot jaunus nosaukumus pilsētas publiskās telpas teritorijām. Tā, piemēram, ir izveidots J.Rozentāla laukums Mākslas akadēmijas muzeja priekšā un Reformācijas laukums Pēterbaznīcas priekšā. Šī tendence neprasa nekādus ieguldījumus, tikai politiskas gribas izpausmi. Mana kā kultūras un mākslas vēsturnieka pārliecība ir, ka stabils vērtības ir tās, kas ir ierakstītas kultūras mantojuma sarakstā. Ja šajā stabilo vērtību sarakstā vēlas veikt izmaiņas, tām ir jābūt

pamatotām. Vienmēr ir iespējas meklēt labāko, nevis pagaidu risinājumu. Neatkarības idejai un ar valsts simtgadi saistītām izpausmēm jābūt pārdomātām un izsvērtām, nevis acumirkļa vēlmēm, kam tiek meklēts ātrākais un vienkāršākais risinājums. Iespējams, Neatkarības simbols kā vērtība ir lieta, kas jārada speciāli, nevis paņemt esošu vērtību, to pārdēvējot.

V. Čebotarenoka Padomju laikos Jēkaba laukums nebija iecienīta vieta tautas vidū, ņemot vērā padomju armijas infrastruktūras izvietojumu tā tiešā tuvumā. Diemžēl arī pēc neatkarības atgūšanas laukums ir vāji uzturēts un līdz ar to apmeklētājiem nelabvēlīgs. 4.maija Deklarācijas klubs ik pa pieciem gadiem, Latvijas neatkarības pasludināšanas gadadienā kopā ar Ziemeļvalstu parlamentu vadītājiem stāda laukumā kokus. Pirms aptuveni 7 gadiem Rīgas dome šajā laukumā vēlējās uzstādīt Uzvaras kolonnu, kas ir veltīta cariskās Krievijas uzvarai pār Napoleonu. Latvijas Nacionālā teātra aktieri 7 diennaktis sargāja izveidoto rotundu un šī kolonna netika uzstādīta. Laukuma centrā ik pa laikam tiek eksponēti kādi vides objekti. Ierosina Jēkaba laukumā iemūžināt Latvijas neatkarības pasludināšanas faktu, kas ir noticis turpat netālu – Nacionālajā teātrī un valsts neatkarības pasludināšanas balsojuma aktu 1990.gadā Saeimā, nākotnē izveidojot kādu piemiņas objektu, bet šobrīd ar simbolisku akmeni iezīmējot tā plānoto vietu, savukārt pašu laukumu pārdēvēt par Neatkarības laukumu. Laukuma nosaukums jau vairakkārt ir mainīts – tas ir bijis gan Parādes laukums, gan Čerņiņevska laukums. Atzīmē, ka Jēkaba vārds no Rīgas toponīmu kartes līdz ar to nepazudīs, jo eksistē gan Jēkaba katedrāle, gan Jēkaba iela.

O. Spārītis lūdz komentēt A.Kušķi, ko nosaka Rīgas domes normatīvie akti par Jēkaba laukumu.

A. Kušķis Pilsētplānošanas dokumenti nosaka, ka Jēkaba laukuma teritorija ir skvēra un parka statusā esošs objekts, kam vietvārds ir Jēkaba laukums. Šis nosaukums jau tiek lietots vairākus simtus gadu un saistīts ar tuvējo apkārtni – Jēkaba bastionu un citiem objektiem, un nebūtu pamats to mainīt. Par laukumiem tiek dēvēti attiecīgai funkcijai piemērotas teritorijas, kur ir nodrošināta cilvēku pulcēšanās. Šobrīd tur ir tikai celiņu tīkls staigāšanai. Atzīmē, ka spilgtākie Neatkarības izcīnīšanas notikumi risinājās dažādās vietās pilsētā. Atbalsta ideju par Neatkarības vārda atzīmēšanu kādā no Rīgas teritorijām, kas tieši saistīti ar 1990.gada neatkarības akta notikumiem.

E.Mārtuža Atbalsta piedāvājumu, uzskata, ka tas ir viens no labākajiem priekšlikumiem saistībā ar Latvijas simtgadi. Jautā vai iesniedzēji ir izskatījuši arī citas nosaukumu versijas, piemēram, 4.maija laukums, Simtgades laukums, Satversmes laukums utml.?

V. Čebotarenoka atbild noraidoši.

I.Andersone Pateicas par iniciatīvu. Ņemot vērā laukuma novietojumu starp divām, ar neatkarības pasludināšanu saistītām ēkām, uzskata, ka šī ir piemērota vieta Neatkarības laukumam. Sakārtojot šo vietu, ar laiku mēs varētu iegūt koptu teritoriju, kur katram interesentam tiktu atgādināts par mūsu valsts vēsturē nozīmīgiem notikumiem. Atbalsta laukuma nosaukuma maiņu, kā arī nepieciešamību finansējuma piešķirumam laukuma sakārtošanai.

M.Mintaurs Izsaka pateicību 4.maija Deklarācijas klubam par to, ka mēs šobrīd atrodamies nevis Izpildkomitejā, bet gan Rīgas domē. Mani šis priekšlikums nepārlicina. Rīgas vēsturiskais centrs nav tā vieta, kur būtu iespējama vēsturisko vietvārdu maiņa. Jēkaba laukums vēsturiski ir bijusi militāra teritorija. Pārdēvējot vēsturiski pastāvējušus ietvarus, kas nepastāv vien 50 vai 100 gadus, bet gan krietni ilgāk, mēs turpinām padomju laika tradīciju, mainot vietvārdus attiecībā pēc tā, kas mūsdienā situācijā ir aktuāls. Šis nav tas gadījums, kad vajadzētu mainīt laukuma nosaukumu. Tas izskatās pēc samērā mehāniska risinājuma, kad pa vidu starp divām vēsturiski nozīmīgām ēkā ir laukums, kam piemēro attiecīgu nosaukumu. No kultūrvēsturiskā un vietvārdu saglabāšanas viedokļa tā būtu aplama rīcība, atgriežoties pie prakses, kad Vecrīgā tiek mainīti vietvārdi, kam tur ir jau sava vēsture.

K.Sedlenieks Vairāk nosliecas par labu laukuma pārdēvēšanai. Diskusija ir par to vai mums vajadzētu pakļauties šodienas aktualitātēm un, vai vēsturiskie nosaukumi ir labāki tikai ar to vien, ka tie ir senāki un līdz ar to saglabājami. Ideja par Neatkarības laukumu ir ļoti laba un ņemot vērā faktu, ka mums šāda laukuma nav, ir jāmeklē kāda teritorija, kam dot šādu vārdu. Izskatot Jēkaba laukuma iespējamo pārdēvēšanu, atzīmējams, ka no vienas puses var piekrist, ka tas ir vēsturiskais šī laukuma nosaukums, bet no otras puses, ne visi vēsturiskie nosaukumi ir tādi, kas obligāti jā saglabā. Nosaukumam jābūt ne tikai senam, bet arī saistītam ar nozīmīgām lietām. Jēkaba laukuma nosaukums netiek asociēts ar kādiem būtiskiem kultūrvēsturiskiem notikumiem. Nosaukuma vecuma arguments nestrādā, jo Rīgas vēsturiskajā centrā ir daudzas ielas, kurām pārskatāmā periodā ir mainīts nosaukums atbilstoši esošajai konjunktūrai. Basteja bulvāris ir pārdēvēts par Zigrīda Annas Meierovica bulvāri, Kronvalda bulvārim, K.Valdemāra ielai arī bija senāki nosaukumi. Pašā Vecrīgā ir ielu nosaukumi, kuri kādā vēstures posmā ir mainījušies – Kungu iela kādreiz bija Reņģu iela, Peldu iela bija Cūku iela utt., bet mēs šos nosaukumus neatjaunojam. Treškārt, mēs redzam, ka arī citviet pasaulē tiek mainīti toponīmi atbilstoši aktuālajai situācijai. Negatīvais moments laukuma nosaukuma maiņai ir tā vizuālais un tehniskais stāvoklis. Ļoti negribētos, ka nosaucot laukumu Neatkarības vārdā, saglabātos vecā tradīcija laukuma vizuālajam veidolam, tādējādi veidojoties metaforai par mūsu neatkarību.

O.Spārītis Sedlenieka kungs brīdina par smagu precedentu – ja laukumam piešķir cēlu nosaukumu, bet turpinās iepriekšējais pieticīgais finansējums, tad tā stāvoklis simbolizēs mūsu neatkarības stāvokli.

M.Mičerevskis Vērtējot iespējamību pārdēvēt vēsturiskus toponīmus, Sedlenieka kunga argumenti pārlicināja, ka atsevišķās situācijās tas ir pieņemami tā iemesla dēļ, ka sabiedrība mainās. Laukums ir vieta, kas mums nekādi neasociējas ar svēto Jēkabu. Man tas jau tagad tas ir Neatkarības laukums, jo tuvumā ir Saeima un Nacionālais teātris. Līdz ar to mēs varam dot laukumam tādu nosaukumu, kas mums ir svarīgi šodien.

J.Krastiņš Izsaka pateicību idejas autoriem par ideju nozīmīgu notikumu iemūžināt pilsētas sejā un miesā, bet tai pat laikā pārdēvēt kādu vietu ir pats primitīvākais, ko var darīt. Tā ir pat necieņa pret šo ideju – cēlu nosaukumu piešķirt gadu simtiem lietotam nosaukumam, turklāt man Jēkaba laukums asociējas ar pirmo atmodas sasniegumu, jo tas bija pirmais laukums, kuram 1987.gadā atcēla padomju laikā piešķirto nosaukumu – Čerņišvska laukums. Jēkaba laukumā nav reģistrēta neviena adrese un tāpēc tam ir ļoti

vienkārši nomainīt nosaukumu, bet tas ir viens no 4 Rīgas vēsturiskajiem laukumiem – Rātslaukums, Pils laukums, Doma laukums un Jēkaba laukums. 30-to gadu vidū, apbūvējot Teiku, radās Zemitāna laukums, kam pilsētībūvnieciskā izpratnē ir laukuma telpiskie parametri. Visas pārējās vietas – Reformācijas un Rozentāla laukums ir vieta bez adreses un bez laukuma telpiskiem ietvariem. Jēkaba laukums arī ir tieši tāds: vienu apbūves līniju veido krievu klasicisma piemineklis – Arsenāls, kas neatbilsts Vecrīgas vides mērogam, otra mala ir K.Valdemāra iela, tad bankas aizmugures fasāde un Jēkaba ielas apbūve. Tādā izpratnē Jēkaba laukums ir vēsturiska vērtība, tā saucies vienmēr, izņemot brīdi 19.gs., kad tam bija mazā Parādes laukuma nosaukums. Šodien laukuma telpisko vidi veido apstādījumi. Tā pārdēvēšana ir primitīvs akts. Sabiedrības zinātnē arī ir jābūt saviem izteiksmes paņēmieniem. Var tikt izmantotas alegorijas un metaforas, bet šeit tiek piedāvāta absolūti naturāla pieeja – starp divām ēkā novelkot līniju un ieliekot Neatkarību vidū. Ja mēs iznīcinām vēsturisku vērtību, to nosaucot par Neatkarību, tad sliktāku pakalpojumu neatkarībai nevar izdarīt. Latvijā neatkarības simbols ir Brīvības piemineklis. Ar ko mēs to varam pārspēt? Pasaulē ir daudzi aplami pārdēvēšanas piemēri. Ļvovā, kas ir brīnišķīga pilsēta ar jūgendstila arhitektūru, visas ielas ir nosauktas mūsdienu ģenerāļu vārdos. Vide ir pārprasti un aplami piesārņota. Uzskata, ka arī Z.A.Meierivica bulvāra nosaukuma piešķiršana Basteja bulvārim bija kļūda. Rīgas tradīcija ir lielās maģistrāles nosaukt nozīmīgu valstsvīru vārdā. Katrs vēsturisks toponīms ir vēsturiska vērtība, izturēties pret vēsturiskām vērtībām kaut kādu mērķu vārdā ir necieņa pret šiem cēlajiem mērķiem. Tādā veidā šis neatkarības jēdziens smagi zaudēs daudzu cilvēku acīs. Pēc pilsētībūvnieciskiem principiem tas ir pārvērties par skvēru. Kā apzaļumota telpa, tas ir pietiekami labs. Aicina veidot piemiņas plāksnes, piemēram, informējot par koku stādītājiem, tādējādi atzīmējot vēsturiskos notikumus.

J.Klotiņš Pateicas 4.maija Deklarācijas kluba biedriem par balsojumu 1990.gadā. Atbalsta ieceru un atzīmē, ka Rīgā ir nepieciešama vieta, kur tiktu iemūžināta valsts proklamēšana un neatkarības atjaunošana, tādēļ vārds “Neatkarības laukums” ir izraudzīts pareizi. Var diskutēt par laukuma telpiskā atveidojuma atbilstību nosaukumam, līdz ar to varētu saukt arī par Neatkarības dārzu vai parku. Ciena vēsturiskās vērtības, tomēr piekrīt, ka pilsētas vēsturiskajā centrā tiek izveidoti vietvārdi, kas atgādina mūsu priekšgājēju gribu gan 1918., gan 1990., gan 1991.gadā. Laukumam apkārt esošie nami simbolizē valstiskumu – Nacionālais teātris un Saeima ir ēkas, kur šie vēsturiski lēmumi tika pieņemti, Latvijas banka simbolizē vēl vienu valsts pamatu – finanšu sistēmu un ekonomiku, kā arī Arsenāls, kas simbolizē radošumu un mākslu. Nacionālais teātris ir arī kultūras simbols un kultūra ir viena no valsts pamatvērtībām. Līdz ar to mēs varam pilsētas vēsturiskajā centrā parādīt cieņu Latvijas neatkarības atjaunotājiem, piešķirot nosaukumu šim vēsturiskajam laukumam.

A.Broks Mēs neesam pietiekami neatkarīgi savā domāšanā, ja nepārtraukti atsaucamies uz kaut ko – nolikumiem, pieredzi. Kas ir pamatkritēriji mūsu vērtību sistēmā? Vai tas, kas kādu lēmumu rezultātā ir noticis, vai arī mums ir savas tautas vērtību kritēriji uz kā mēs balstāmies lēmumu pieņemšanā? Neredz būtiskus šķēršļus, ja vienam parkam tiek mainīts nosaukums. Jēkaba laukumam ir sava nozīme neatkarības notikumu kontekstā un tas pēc savas telpiskā struktūras ir piemērots šim nosaukumam. Pilsētvides situācija nav ideāla, bet tā ir maināma. Lēmums ir pietiekami nozīmīgs, lai veiktu izmaiņas pilsētvides situācijā.

I.Andrsone Dzīve iet uz priekšu un mēs nevaram domāt, ka tikai tā kā tas ir bijis gadu simteņiem un ierakstīts kādā normatīvā aktā, tad to nevar mainīt. Uz valsts simtgadi piešķirt Neatkarības laukuma nosaukumu būtu skaists solis un esmu pārliecināta ka nākošajos gados mēs atradīsim līdzekļus, lai šo vietu sakārtotu.

I.Baranovska Šo priekšlikumu saista ar piedāvājumu kanālmalā pie Nacionālā teātra veidot vides objektu valsts simtgadei. Abi priekšlikumi ir margināli un bezjēdzīgi. Mūsu valsts neatkarība ir ļoti nozīmīgs simbols. Salīdzinot ar itāļu valodā lietotiem laukumu apzīmējumiem - "piazza" un "piazzela", tad Jēkaba laukums ir drīzāk mazais laukumiņš. Vai tikai tā mēs vērtējam savu neatkarību? Lai Jēkaba laukumam piešķirtu vajadzīgo nozīmīgumu, ir nepieciešami kardināli pārveidojumi un uzlabojumi. Tas, ka Jēkaba laukums atrodas uz vienotās līnijas ar Saeimu un Nacionālo teātri ir diezgan loģisks arguments, bet priekšlikumu nevar vērtēt viennozīmīgi. Tāpat plānotie pārveides darbi alejā pie Nacionālā teātra ir nepārdomāti un to vērtē kā vēl lielāku aplamību. Abi projekti ir diskutabli un nedomā, ka tas ir pareizais veids kā šos notikumus atzīmēt.

G.Panteļejevs Viennozīmīgi atbalsta ideju par Neatkarības laukuma izveidi, bet ne uz esošo kultūrvēsturisko vērtību rēķina. Vārdam "Neatkarības laukums" piemīt postpadomju konotācija. Neatkarība ir absolūta dzīves nepieciešamība. "Neatkarības laukums" asociējas ar ļoti formālu terminu, līdz ar to neatkarības vārdu labāk lietot savienojumā ar dārzs, koks, vai tml.

J.Krastiņš Aicina iedomāties, kādas asociācijas radīsies ārvalstu tūristam, kas nepārzina mūsu vēsturi, parādot jaunnosaukto Neatkarības laukumu. Tas var izraisīt tikai ironiskas izteiksmes. Laukuma parametri piemīt teritorijai Saeimas ēkas priekšā, kas ir attālināta no ielas frontes. Tas protams ir ļoti mazs izmēros, bet vide veido laukuma ietvaru.

Balsojot par Jēkaba laukuma pārdēvēšanu par Neatkarības laukumu ar 6 balsīm "par", 5 balsīm "pret", "atturas" - 2,

Pieminekļu padome nolemj:

Atbalstīt Jēkaba laukuma pārdēvēšanu par Neatkarības laukumu.

I.Andersone ierosina atkārtoti izskatīt Pieminekļu padomē jautājumu par vides objekta "Laika priekšskars" izveidi pie Nacionālā teātra.

Pieminekļu padome vienbalsīgi nolemj:

Sasaukt atkārtotu Pieminekļu padomes sēdi 30.maijā plkst. 10:00.

Sēdi slēdz plkst. 17:00

Priekšsēdētājs

O. Spārītis

Protokolēja

I. Šmite

I. Andersone

J. Klotiņš

J. Krastiņš

E. Mārtuža

A. Kušķis

M. Šenberga

A. Broks

G. Panteļejevs

I. Baranovska

M. Mičerevskis

K. Sedlenieks

M. Mintauris